

РОЛЯ КРАЯЗНАЎСТВА Ў ВАЕННА-ПАТРЫЯТЫЧНЫМ ВЫХАВАННІ ШКОЛЬНІКАЎ

А.Г. Брэль

УА “Мазырскі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя І.П. Шамякіна”

Патрыятызм – гэта адно з найбольш глыбокіх пачуццяў, замацаваных стагоддзямі і тысячагоддзямі развіцця чалавека ў грамадстве. Асабліва яго роля ўзрасла ў сучасным свеце, які раздзіраецца канфліктамі паміж рознымі краінамі з рознымі сацыяльна-эканамічнымі ўкладамі. Важнай састаўляючай патрыятызму з’яўляецца ваенна-патрыятычнае выхаванне.

Ваенна-патрыятычнае выхаванне па сваёй скіраванасці адносна грамадства выконвае сваю галоўную сацыяльную функцыю – функцыю актыўнага, мэтанакіраванага ўздзеяння чалавечага фактару на ўмацаванне абараназдольнасці краіны. У адносінах да індывіда, класа ці сацыяльнай групы ваенна-патрыятычнае выхаванне выконвае ролю планамернага ўплыву на фарміраванне гарманічна развітай асобы і, галоўным чынам, яе абароннай свядомасці, пачуцці гістарычнай адказнасці за лёсы Радзімы, сталай гатоўнасці да яе ўзброенай абароны.

Краязнаўства сёння – гэты складаны самастойны кірунак навукі ва ўсім свеце. У паняцце “краязнаўства” ўносіўся розны змест. У 20-х гадах ХХ ст. яно разглядалася як метада вывучэння якой-небудзь пэўнай, вылучаемай па адміністрацыйных, палітычных ці гаспадарчых прыкметах адносна невялікай тэрыторыі.

У 30-х гадах краязнаўства вызначалася як грамадскі рух, які аб’ядноўвае мясцовае працоўнае насельніцтва, што актыўна ўдзельнічае ў сацыялістычным будаўніцтве ўсяго краю на аснове ўсебаковага яго вывучэння.

Краязнаўствам займаюцца гісторыкі, прыродазнаўцы, спецыялісты мовы і літаратуры, архітэктары. Таму краязнаўства можа быць рознае: гістарычнае, натуральна-гістарычнае і т. п., аж да археалагічнага.

Гаворачы пра краязнаўства, часцей за ўсё разумеюць яго менавіта як краязнаўства гістарычнае, у задачу якога ўваходзіць усебаковае вывучэнне роднага краю. У краязнаўстве, прадметам вывучэння з’яўляецца мясцовасць, тэрыторыя. Сам тэрмін “краязнаўства” азначае, што вывучаецца тэрыторыя, вызначаная паняццем “родны край”.

Краязнаўства для настаўніка – дакладны шлях да навуковай даследчай дзейнасці. Падчас краязнаўчай працы навучэнцы самастойна засвойваюць навучальны матэрыял і набываюць навыкі, неабходныя ў жыцці, рыхтуюцца да практычнай дзейнасці і пашыраюць агульнаадукацыйныя веды.

Краязнаўства спрыяе злучэнню навучання і выхавання ў адзіны працэс. Краязнаўчыя паходы і экскурсіі дапамагаюць настаўніку лепш пазнаць сваіх выхаванцаў, бо ўзнікаюць нязмушаныя зносіны настаўніка і навучэнцаў, дзякуючы якому спазнаюцца маральныя якасці і духоўны свет школьнікаў.

Фарміраванню патрыятычных пачуццяў школьнікаў спрыяе засваенне імі гістарычнага матэрыялу пра гераічнае мінулае нашага народа.

Крыніцамі школьнага краязнаўчага матэрыялу павінны з’яўляцца непасрэдныя зносіны навучэнцаў з людзьмі, якія адстойвалі Радзіму і самі здзяйснялі ратныя подзвігі; запрашэнне ветэранаў вайны на ўрокі гісторыі; пошукавая праца школьнікаў з выкарыстаннем матэрыялаў пошуку на ўроках; паходы па месцах баявой славы; вывучэнне мемуарнай літаратуры. Краязнаўчы матэрыял дапамагае настаўніку цікава і змястоўна праводзіць урокі пра Вялікую Айчынную вайну, асабліва па тэме “Наш край у гады Вялікай Айчыннай вайны”.

Эмацыянаму выхаванню навучальнага матэрыялу спрыяюць таксама дэманстрацыі дакументальных фільмаў, якія распавядаюць пра тую зямлю, на якой яны жывуць. Школьнікі павінны адчуваць, якое яркае і разнастайнае культурнае жыццё існавала ва ўсе часы ў краі іх бацькоў і прадзядоў.

Калі малады чалавек адчувае пачуццё гонару, калі ён ведае, што ўсё дасягнутае і заваяванае – справа рук яго бацькаў і дзедаў, іх думак, сумленнасці, ён ізноў і зноў звяртае позірк да сваёй зямлі, да Радзімы, дзе жыве і працуе, ён поўны рашучасці захоўваць і прымнажаць заваёвы дасягнутыя старэйшымі.

Героіка-патрыятычнае выхаванне – адзін з важных бакоў фарміравання высокіх якасцей абаронцы Радзімы. Адным з асноватворных фактараў ваенна-патрыятычнага выхавання з’яўляецца ўзаемадзеянне школы і ўстановы дадатковай адукацыі.

У аснову арганізацыі патрыятычнай працы павінен закладвацца шэраг апрабаваных прынцыпаў: прынцып выхавання школьнікаў на лепшых традыцыях роднага краю, айчыннай гісторыі і на агульначалавечых каштоўнасцях, а таксама забеспячэнне пераемнасці і бесперапыннага характару выхавання.

Для дзіцяці ёмістым паняццем “Радзіма” вычэрпваецца ўсё, што яго атачае, “чым ён жыве”, яго родная хата, сяло і школа, бацькі і сябры, родная прырода і атачальныя яго матэрыяльныя і духоўныя каштоўнасці, створаныя суайчыннікамі. Такім чынам, любоў да Радзімы ўключае любоў да ўсяго, што складае яе ўтрыманне, любоў да роднай прыроды, да атачальных людзей, іх працы і вынікаў працы.

Асноўным прынцыпам крэзнаўчай працы па патрыятычным выхаванні з’яўляецца прынцып гістарызму – прынцып спазнання рэчаў і з’яў у іх станаўленні і развіцці, у арганічнай сувязі з умовамі, якія спараджаюць іх. Дадзены прынцып азначае такі падыход да з’яў, які складаецца з даследавання іх узнікнення і тэндэнцый наступнага развіцця, разглядае іх у аспекце як мінулага, так і будучага.

Іншым прынцыпам з’яўляецца прынцып пачуццёвага вывучэння навакольнага свету. Ён ажыццяўляецца праз экскурсіі і паходы. Вывучэнне крэзнаўства абапіраецца на веды гісторыі і эмацыяна-пачуццёвы досвед, які навучэнцы набылі раней.